Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö asiana U 43/2023 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle aikuisten rajat ylittävää suojelua koskevista komission säädösehdotuksista

Asia: Vanhusasiavaltuutetun lausunto

Vanhusasiavaltuutettu kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle aikuisten rajat ylittävää suojelua koskevista komission säädösehdotuksista.

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista. Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin.

Haavoittuvassa asemassa olevien aikuisten oikeuksia on tärkeää vahvistaa.

Vanhusasiavaltuutettu pitää kannatettavana sitä, että turvataan konkreettisilla toimilla niiden ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista, joilla henkilökohtaisten ominaisuuksiensa heikentymisen tai riittämättömyyden vuoksi voi olla vaikeuksia suojella etujaan. Muistiossa tällaiseksi syyksi esitetään esimerkiksi ikään liittyvä sairaus tai muu terveystilanne.

Haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden oikeutta henkilökohtaiseen itsemääräämisoikeuteen tulee myös kunnioittaa.

Rajat ylittävät tilanteet lisääntyvät EU:n alueella. Jäsenvaltioiden monimutkaiset ja toisinaan ristiriitaiset säännökset voivat aiheuttaa ongelmia esimerkiksi muistisairaan ihmisen ulkomailla omistaman kiinteistön myymisen kanssa. Prosessit saattavat olla pitkiä, hankalia ja kalliita. Eurooppalaisen edustustodistuksen käyttöönotto voisi selkeyttää tilannetta ja helpottaa suojelua tarvitsevien aikuisten taloudellisten asioiden hoitamista.

Vanhusasiavaltuutettu toteaa, että mikäli ikääntynyt heikentyneen fyysisen, kognitiivisen tai psykososiaalisen toimintakyvyn vuoksi tarvitsee välttämättömän hoivan ja hoidon järjestämistä tai siirtymistä eri jäsenvaltioiden välillä, voidaan tarvita runsaasti ulkopuolista tukea. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ulkomailla yksin asuvat vähävaraiset iäkkäät ihmiset.

Asetusehdotuksen vaikutusten arviointi haavoittuvassa asemassa olevien ikääntyneiden ihmisten asemaan ja oikeuksien toteutumiseen on vaikeaa, jopa mahdotonta, kuten kirjelmän sivulla 8 todetaan: ”*Asetusehdotuksen alaan kuuluvien*

toimenpiteiden rekisteröintivelvoitteen vaikutuksista Suomen lainsäädäntöön on mahdotonta antaa tyhjentävää selvitystä, sillä asetuksen soveltamisala on varsin laaja.”

Vanhusasiavaltuutettu kannattaa sitä, että sääntelyn yksityiskohtia olisi vielä tarkasteltava. On tärkeää varmistua siitä, että mahdollisesta sääntelystä tulisi aikuisten suojelun tavoitetta sekä ikääntyneiden oikeuksien toteutumista ajatellen tarkoituksenmukainen. Ehdotettuja säännöksiä ja niiden vaikutuksia olisi arvioitava myös arkaluonteisten tietojen turvaamista koskevien tietosuojavaatimusten kannalta.

Helsingissä, syyskuun 25 päivänä 2023

Vanhusasiavaltuutettu Päivi Topo

Erityisasiantuntija Marjut Vuorela

Vanhusasiavaltuutettu, PL 24 Valtioneuvosto
puhelin: 029 566 6900

Sähköposti: vanhusasia@oikeus.fi
www.vanhusasia.fi